

Oponentský posudek habilitační práce: Dimenzie demenci

Autorka: MUDr. Mária Králová CSc.

Pracoviště: Psychiatrická klinika LFUK a UN Bratislava

Rozsah práce, dokumentace

Autorka velmi šťastně zvolila koncepci své habilitační práce jako monotematickou práci se začleněním nových originálních poznatků. Předkládaná práce se zabývá problematikou demenci z různých převážně prakticky orientovaných aspektů.

Práce čítá 114 stran, včetně šesti příloh zahrnujících kopie posterů presentovaných na mezinárodních kongresech týkajících se problémy řeči u demenci. Jednotlivé části presentované práce zahrnují úvod a 7 jednotlivých kapitol:

Úvod

V úvodu autorka poukazuje na celospolečenský význam demenci včetně ekonomického dopadu a shrnuje obsah jednotlivých následujících kapitol.

1. kapitola: Epidemiologie a ekonomika demenci

Shrnuje nejnovější epidemiologické poznatky o demenci ve světě a v Evropě a jejich ekonomické dopady. S prodlužujícím se věkem dochází k jejich nárůstu a představují stále vyšší ekonomickou zátěž.

2. Kapitola: Klasifikace a etiologie demenci

Uvádí rozdíly mezi jednotlivými klasifikacemi, konkrétně stále ještě platnou MKN 10, nejnovější verzí americké klasifikace DSM V a novou MKN 11. Z hlediska etiologie se drží v klinické praxi nejužitečnějšího dělení na primární degenerativní, vaskulární a sekundární demence.

3. kapitola: Klinický obraz syndromu demence

Kromě kognitivních, behaviorálních a psychologických příznaků demence rozebírá tělesné projevy a funkční omezení, což je velmi důležité pro orientaci v klinických projevech pro

všechny, kteří o tyto lidi pečují. Dělení dle závažnosti má svůj význam pro klinickou praxi, právě tak jako obecně akceptované dělení na reverzibilní a ireverzibilní demence.

4. kapitola: Diagnostika demencí a diferenciální diagnostika demencí na základě klinických charakteristik

Zaměřuje se na diagnostiku syndromu demence, což je v kompetenci praktického lékaře a pak na identifikaci sekundární demence. Dále uvádí standardní diagnostický postup u Alzheimerovy demence, zahrnující klinické a neuropsychologické vyšetření a aplikaci neurozobrazovacích metod mozku.

Velmi užitečné a didaktické jsou přehledové tabulky. V jedné autorka porovnává jednotlivé typy primárních demencí a vaskulární demence na základě klinické prezentace a průběhu, v další uvádí pořadí nástupu kognitivního defektu u 3 nejčastějších typů demencí při aplikaci MMSE.

5. kapitola: Demence a řeč

Po historickém úvodu je detailně rozebrána kognitivně komunikační porucha u Alzheimerovy choroby v kontextu s dynamikou nemoci. Částečně je rozebrána tato problematika také u Parkinsonovy choroby.

MUDr. Králová prezentuje výstupy dvou grantů, ve kterých byla řešitelkou. Autorský tým prokázal, že i nemocní s lehkým stupněm demence podávají signifikantně horší výkony než zdraví v úlohách zaměřených na zpracování jazykové informace na úrovni věty a textu, což má svůj praktický význam v péči o nemocné s demencí. Testování řečových schopností na jednoduché úrovni slova (typické v klinické praxi a při aplikaci běžně používaných screeningových testech kognice – MMSE, Moca) není schopno postihnout reálné komunikační poruchy. Alespoň u pacientů s MCI a lehkou demencí je užitečné realizovat podrobnější logopedické testování, které může velmi brzy odhalit řečové deficity a přispět k časně diagnostice, diferenciální diagnostice kognitivních poruch a včasné, i když jen symptomatické léčbě. Výsledky testování mohou být také markerem kognitivní poruchy a prediktorem progresu, zejména pro konverze MCI do demenčního syndromu.

6. kapitola: Demence – situace na Slovensku

V r. 2020 byl realizován závažný krok – byly schválené 3 diagnostické a terapeutické standardy pro demence, konkrétně pro demenci u Alzheimerovy choroby, demenci u chorob

klasifikovaných jinde a vaskulární demenci. Jejich hlavní autorem je předkladatelka habilitační práce. Tyto standardy byly vydány ministerstvem zdravotnictví Slovenské republiky podle příslušného paragrafu zákona o zdravotní péči a jsou závazné. V blízké budoucnosti se počítá s jejich celoplošnou implementací.

7. kapitola: Kognitivní poruchy/demence v době pandemie COVID-19

Tato kapitola je velmi aktuální, výborně zpracovaná a zasluhuje samostatnou publikaci v mezinárodním časopise.

Autorka konfrontuje vlastní údaje s mezinárodními zkušenostmi. Je rozdělena do dvou podkapitolek:

1. COVID-19 a psychické poruchy

Zatímco infikovaným byla z tohoto aspektu věnována v řadě různých zemích velká pozornost, méně pozornosti bylo věnováno sociálním změnám a dopadu změn životního stylu u neinfikovaných. Jsou analyzována dostupná data a uváděny studie, které sledovaly objektivní funkční, respektive i strukturální změny CNS pomocí zobrazovacích metod mozku. Soustředí se hlavně na tuto problematiku u starší věkové kategorie.

2. COVID-19 a demence

Opět se soustředí na vyšší věkovou kategorii, která je zranitelnější k výskytu organických psychických poruch. Je zmíněn kognitivní COVID jako součást long-COVID. Autorka se dále věnuje viru SARS-2 a možným mechanismům jeho působení přes receptory pro angiotensin-konvertující enzym typu 2.

Závěr

Demence nepochybně představují vážný společenský a ekonomický problém. Kauzální léčbu zatím nemáme. V současné době je slibný komplexní přístup spočívající v léčbě modifikující rizikové faktory, které se podílí na jejich rozvoji. Vzhledem k uvedenému je nezbytné podporovat a financovat výzkum biologických mechanismů, které hrají zásadní roli v etiopatogenezi onemocnění.

Literatura

Následuje seznam použití literatury pro předkládanou habilitační práci, včetně publikací autorky v počtu 110 citací, dále seznam 21 publikací, které se vztahují k tématu (kde je

předkladatelka první autorkou či spoluautorkou). Dále uvádí seznam různých závěrečných prací, kde předkladatelka habilitační práce byla školitelkou nebo konzultantkou jejich autorům, což dokumentuje vynikající pedagogické a vzdělávací aktivity MUDr. Králové.

Zpracování tématu s ohledem na dosavadní stav dané problematiky, vhodnost použitých metod, kvalita výsledků, jejich prezentace, originalita

MUDr. Mária Králová se problematice demencí se věnuje téměř celou svoji dosavadní profesní kariéru, což mimo jiné zúročila při vypracování aktuálních standardních diagnostických a léčebných postupů u demencí.

Zvolené zpracování způsobem monotematické práce se začleněním nových originálních poznatků považuji za velmi vhodné a didaktické. Prezentovaná práce je čtivá a srozumitelná, jednotlivé kapitoly na sebe logicky navazují.

Vhodnost použitých metod není nutné komentovat vzhledem k tomu, že citované práce byly publikovány ve špičkových impaktovaných časopisech, kdy publikace podléhají velmi přísnému recenznímu řízení.

Zcela originální jsou výsledky v oblasti řečového deficitu s dopadem pro klinickou praxi. Velmi oceňuji kapitolu 7 zaměřenou na vztah COVIDu-19 a SARS 2 k poruchám kognice a demencí u infikované a neinfikované populace – takovéto aktuální shrnutí si zasluhuje samostatnou publikaci v mezinárodním časopise.

Použité literární zdroje jsou nejnovějšího data a týkají se všech aspektů demencí.

Celkové hodnocení

Práce potvrzuje a rozšiřuje dřívější pozorování jiných autorů a přináší originální data. Doporučuji práci přijmout v předložené formě a na jejím základě udělit autorce titul docent pro obor psychiatrie.

Prof. MUDr. Eva Češková, CSc.